

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana : Duminec'a.

Pretulu abonamentului :	Pretulu insertiunilor :	Correspondintiele se se adreseze la Redactiunea dela
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu	„BISERIC'A si SCOL'A“
„ „ „ „ jum. anu 2 „ 50 „	cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte	Er banii de prenumeratiune la
Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 „ — „	4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	„TIPOGRAFIA DIECESANA IN ARAD.“
„ „ „ „ j. a. 3 „ 50 „		

DESCHIDERE DE ABONAMENTU

LA

„BISERICA si SCÓL'A.“

FÓIA BISERICÉSCA, SCOLASTICA, LITERARIA etc.

Ese odata in septemâna.

Cu incepere dela 1. Ianuaru 1883 „Biserica si Scól'a“ intra in alu VII-le anu alu esistintiei sale!

Trecutul de siese ani, alu acestui jurnal, este arvun'a viitoriului seu!

Desvoltarea si mersulu progresivu alu institutiuniloru nóstre bisericesci si scolare sunt elementele sale de viatia!

Cu cât inaintamu in timpu, cu atât'a se inmultiescu si esigentiile vietii nóstre constitutionale bisericesci! Si a nu respunde acestoru esigentie este egalul cu a stagná ori a remané inderetru.

Trecutul celu apropiatu ne convinge cá gustulu de cetire si de scriere s'a desvoltatu frumosu in clas'a preotiloru si invetiatoriloru nostri. De aici apoi cumularea materieloru, si necesitatea publicarei deseloru suplimente. Dar apoi si redactiunea din partea sa n'a crutiatu nimicu pentru a ridicá valórea morala a jurnalului, prin varietatea cuprinsului, precum nu va crutiá, nimicu in privinti'a acést'a nici in viitoriu!

Pe langa acést'a persóne destinsé prin seriérite si lucrare literare ni-au datu magulitórea asigurantia de binevoitoriulu loru sucursu intelectualu.

Apelamu dar la onoratu publicu cetitoriu, cerendu-i ajutoriulu seu moralu cât si celu materialu intru publicarea acestui jurnal, uniculu jurnal bisericescu si scolaru in provinti'a nóstra metropolitana! In deosebi rugamu, pe on. abonenti ca se grabésca cu trimiterea abonamente-

loru, de-o parte ca se nu intrerupemu espedierea jurnalului, éra de alta ca se ne putemu orientá in privinti'a tiparirii exemplareloru.

Pretulu abonamentului remâne tot celu din capulu fóiei, si adeva :

Pentru Austro-Ungari'a 5 fl. pe anu.

Pentru Romani'a 7 fl. pe anu.

Abonamentele facute pe anulu intregu, se potu platí si in rate, pe jumetate ori pe patrare de anu. Banii se potu trimite mai cu inlesnire prin asemnate postale (posta-utalvány.) Ne rugamu in sa ca numele, locuinti'a, post'a ultima si cea principala se se insemne esactu si legibilu.

■ Totodata rugamu pre toti onorabili abonenti in restantia cu pretulu fóiei, ca se-si achiteze cât mai cu graba detori'a loru. ■

Arad, 4/16. Decemvre 1882.

Redactiunea.

Nr. 3482.

IOANU

din îndurarea lui Dumnedieu episcopu diecesanu alu Aradului, Oradii-mari, Ienopolei, Halmagiului, precum si alu partiloru adnessate din Banatulu-Temisianu.

Iubitului cleru si poporu din dieces'a Aradului: Daru si îndurare dela Dumnedieu Tatalu si Domnulu nostru Isusu Christosu.

„Éta vestescu vóua bucuria mare, cá s'a nascutu vóua astadi mantuitoriu, carele este Christosu Domnulu.“
Luc'a e. 2. v. 11—12.

Astfelu a strigatu iubitiloru mei fii suffetesci angerula Domnului din ceriu, pastoriloru ce se aflau cu turmele lor in jurulu orasiului Vifleemu, la nasterea Domnului si Mantuitorului nostru Isusu Christosu.

O mie optu sute optdieci si doi de ani au trecut dela nasterea Mantuitorului, de cand angerulu Domnului a rostitu aceste cuvinte de bu-

curie, si totusi bucuri'a ce a vestit'o elu atunci ómeniloru, si astadi se sustiene intre crestini, si se va sustienea pana va esiste lumea si crestinatatea, éra acést'a càci mare fù caus'a (pricina) ce a produsu acea bucurie.

Voindu cineva a-se incredintiá despre acést'a, n'are decát a fi cu ceva luare aminte la cele petrecute dilele acestea in familiile crestine, si anume: cum maic'a cea buna a gatitu de timpuriu pre fiii ei la serbarea si la bucuri'a acestoru dile, cum tatalu celu buuu istoriseste aloru sei insemnatatea acestoru serbatori, a datineloru si ceremonieloru ce se vedu in aceste zile, incepdu dela colinde pana la umblarea cu stéu'a si Vifleemulu, si cum astfelu, o bucurie generala (obstésca) se arata astadi la toti crestinii mari si mici, tineri si betrani, bogati si seraci, fara osebire.

Inse crestinulu celu intieptu nu se multiameste numai cu atát'a, ci elu cérca se afle, si caus'a, pentru care se arata atát'a bucurie, la serbarea acestoru zile? ér pentruca se afle caus'a bucuriei, n'are decát se ispitésca bine intieptulu cuvinteloru angerului Domnului.

Acele cuvinte in partea din taiu ni dicu: „*éta vestescu vóua bucurie mare,*“ éra in partea a doua indata ni spunu si caus'a pentru care vesteste elu acea bucurie mare, adaogendu: „*càci s'a nascutu vóua astadi mantuitoriu carele este Christosu Domnulu.*“ Caus'a bucuriei este dara: nascerea cea dupa trupu a Domnului si Mantuitorului nostru Isusu Christosu, ce s'a intemplat inainte cu 1882 de ani pe care o serbamu adi. Acea nastere care in tot anulu la ocasiunea acést'a, ni aduce aminte, cà celu atunci nascutu, „*este cu adevveratu Fiulu lui Dumnedieu, carele s'a pogoritu din ceriu, si s'a intrupatu dela Duhulu sântu si din Mari'a fecióra si s'a facutu omu, pentru noi si mantuirea nóstra,*“ séu cu alte cuvinte, caus'a bucuriei este: serbarea si amintirea nascerii celui ce a venit in lume, ca se ridice pecatulu lumii, si se impace pre omu cu Dumnedieu, pre fiu cu parintele seu.

Mare cu adevveratu este acést'a cauza, càci pre cand ómenii cei din nainte de nascerea Domnului, — in urm'a pecatului, — deveni-se robi ai aceluia, si astfelu instrainati dela Dumnedieu; pre atunci ómenii cei dupa nascerea Domnului, in urm'a stergerii pecatului prin Domnulu nostru Isus Christosu, au devenitu fii ai lui Dumnedieu, dupa dis'a s. Apostolu Pavelu: „*càci sunteti fii a trimisu Dumnedieu pre duhulu Fiului seu in inimile vóstre, carele striga Avva Parinte; pentru aceea nu mai sunteti robi ci fii si mostenitori ai lui Dumnedieu prin Isusu Christosu.*“

Acei'a dintre Voi iubitoru, cari sunt parinti de familie, sciu ce insemnéza, pentru unu fiu,

instreinarea tatalui seu de catra elu, sciu cari sunt tristele urmari ale fiului instreinatu séu rătăcitu dela cas'a si mil'a parintésca; dar sciu si aceea, ce insemnéza intorcerea tatalui seu cu iubire spre elu, prin urmare vor sci apretiá dupa meritu si insemnatatea acestoru serbatori, cari ni infacisiaza impacarea si apropiarea omului de Dumnedieu parintele seu.

Si noi ómenii iubitoru, — in urm'a pecatului, — am rătăcitu si ne-am instreinatu dela Dumnedieu parintele nostru, si prin acést'a ne-am abatutu dela binele si fericirea nóstra; dar nascandu-se Domnulu nostru Isusu Christosu pre pamentu ne-au impacatu si ne-au apropiatu éراسi de Dumnedieu parintele nostru, si prin acést'a de bine si fericire.

Deci daca este vre-o mangaiere pentru fi cand sciu cà au unu parinte bunu, carele se ingrigesce de binele si fericirea loru, cu cât mai mare trebue se fie mangaierea si bucuri'a nóstra, — in grelele valuri ale lumii acesteia, cand scim cà avem si in ceriu unu parinte prea bunu, pre Dumnedieu, carele ne ajutá si ne spriginesce in tóte nisuintiele nóstre cele bune, carele a facutu si face atâtea lucruri mari si minuate pentru noi, si carele intru nemarginita sa iubire de noi ómenii, trimise in lume chiar si pre unulu nascutu Fiulu seu Domnulu nostru Isusu Christosu pentru noi si mantuirea nóstra.

Dar precum parintii cei pamentesti numai pana atunci se ingrigescu de binele si fericirea filoru loru, numai pana atunci i asculta, si li implinescu dorintiele, pana cand asculta si fii pre parintii loru; astfelu si Dumnedieu parintele nostru celu cerescu, éراسi numai pana atunci se ingrijesce de noi, si ne asculta cererile nóstre, pana cand vom face si noi voi'a lui, si vom implini poruncile lui; atunci ne va milni precum milueste tatalu pre fiii sei, dupa dis'a psalmistului: „*in ce chipu miluesce tatalu pre fii, va miluí Domnulu pre cei ce se temu de densulu.*“

De aceea se nu ne amagimu a crede iubitoru, cà daca Dumnedieu este parintele nostru celu prea induratu, apoi Elu ca unu atotputernicu ne va noroci si fericí si fara conlucrarea nóstra, si fara meritul séu vrednici'a nóstra, adeca: si fara a-ne face vrednici de mil'a lui, — nu; càci precum este Elu atotputernicu si atotsantu, asemenea este atotdreptu, éra dreptatea lui pretinde se resplatésca fiecaruia dupa faptele sale, adeca: celui ce face bine, se-i dee bine, celui ce lucra multu si cu buna socotintia, se-i dee multu si cu binecuventare, éra celui ce lucra si face reu, se-i resplatésca éراسi dupa cum lucra.

Au dóra nu se vede acést'a si la parintii cei pamentesti? au dóra nu impartu si ei daru-

rile filorū lorū după vrednicia făcăruia? au dōra părinții cei trupești dau ei averea, munc'a și sudōrea lorū, filorū celorū nevrednici? nu; ci și ei împartu darurile și binecuvēntarea lorū după meritul și vrednicia filorū lorū; apoi dacă părinții cei pămentesti cērcă a respălă după vrednicie și după dreptate filorū lorū, cu cât mai multu va face acēst'a intru dreptate părintele nostru celū cerescu.

De aici urmēza, cā desi Dumnedieu este părintele nostru celū prea bunu, de și Elu intru nemărginit'a sa bunătate dorește binele și fericirea nōstră a tuturor deopotrivă, și de și Elu a făcutu tōte cele de lipsă pentru cā noi ōmenii, se ajungemū bine și ferice, așa spre pildă, pentru noi a făcutu lumea acēst'a cu tōte a-le ei, ceriulū cu tōta frumseti'a lui, și pămentulū cu tōte bogățiile lui; totu-si celelalte cāte ni mai sunt nouă trebuinciose la binele nostru, și anume acelea pre cari le putem face și noi, a lasatu se le facem noi insine, pentru cā se conlucramū și noi la binele și fericirea nōstră, cā așa se ne facemū vrednici de ajutoriulū și darulū lui.

Dumnedieu a făcutu, cu adevēratu pentru noi, pămentulū cu putere roditorē, și cu multe alte bogății, ce le conține în sinulū seu; însă pămentulū numai așa va rodi și ne va îndestulā, dacă și noi î-lu vom sci economisā sēu cultivā cu bună socotintă, și dacă î-lu vom lucrā bine și la timp. Dumnedieu a pusū cu adevēratu multe și mari bogății în sinulū pămentulū, precum aurū, argintū, petrii scumpe și alte metale; dar a voitū cā noi numai prin strădanie, și prin muncă cu bună socotintă se ajungemū la ele, adevca: precum vom lucrā bine sēu reu, cu, sēu fără socotēla, așa ni va fi și respăl'a.

Ferice de acei creștini cari vor întielege aceste, și vor urmā intru tōte sfaturilorū părintesti a-le lui Dumnedieu, cāci ei vor fi aproape de bine și fericire.

Din tōte acestea vom întielege iubitorū, cā este voia lui Dumnedieu părintelū nostru celū prea bunu, cā precum ne-am apropiatū de Elu prin unulū nascutū Fiulū seu Domnulū nostru Isusū Christosū, astfelū se ne apropiemū tot mai multu și de bine și fericire; ēra aceste le putem ajunge numai dacă ne vom strădui mai înainte de tōte a implini voi'a lui cea sântă, cāci implinirea ei este binele și fericirea nōstră, sēu cu alte cuvinte: se facem bine și se ne ferim de reu, cā astfelū se întimpinamū și noi bine, și se fimū feriti de reu, se cinstimū se ajutamū și se sprijinimū pre dearōpele nostru, cā se ne cinstēscă, și se ne sprijine și elu pre noi, se ajutamū pre celū nenorocitū, se sprijinimū și se hranimū pre celū lipsitū, se primimū pre celū streinū, se îmbracamū pre celū golū, se cercetamū

și se mangaiemū pre celū bolnavū, cāci totu ce vom face în direcțiunea acēst'a deapropelū nostru, facem pentru Dumnedieu. Adevca: se ne purtamū astfelū fatia de alții, precum am pofti sē se pōrte și alții fatia de noi, sēu vorbindū cu cuvintele s. Evangeliū: „*precum voiti se vi făca vōua ōmenii faceți și voi lorū asemenea;*“ și apoi preste tōte acestea se caute unulū fiecarele dintre noi cu întieptiune, dar și cu strădanie, și barbatie de trebile sale: economulū de economi'a sa, comersantulū de comersulū seu, industriasiulū de meseri'a sa, și așa mai departe, fiecarele după starea sa, și atunci se fimū incredințiatī, cā acolo unde nu vor ajunge puterile nōstre, va întreveni ajutoriulū și Darulū lui Dumnedieu.

Urmandū astfelū vom sporī în tōte cele bune, și folositorē, vom înainte în vēdi, în cinste, în bunăstare, și tōte trebile nōstre ni vor merge bine aici pre pămentū, ēra după trecerea nōstră din acēst'a lume ne vom împartasi de respălata slugii cei bune și credinciose.

De vom urmā astfelū, se va aretā binecuvēntarea ceriulū în casele nōstre, în familiile nōstre, în tōte lucrurile și afacerile nōstre, și zilele aceste, cā și alte zile de serbatorē precum și celelalte zile a-le vietii nōstre, vor fi zile de adevērată bucurie duhovnicēscă pentru noi; ceea ce eu dorindu-ve din totu sufletulū meu tuturorū, mari și mici, tineri și bătrani, apoi poftindu-ve cā serbatorile aceste, precum și celea a-le anulū nou, și a-le botezulū Domnulū, se le petreceti în multiamire și îndestulare, și se le ajungeti la mai multi ani fericiți tot cu mai multă bucurie, și îndestulare, și împartasindu-ve binecuvēntarea mea arhierēscă, am remasū

A r a d ū, în serbatorile născerii Domnulū din 1882.

Alu Vostru tuturorū

de tot binele voitorū:

Ioanū Metianū. m. p.

Episcopulū Aradulū.

Discursu

cititū în conferinț'a preotierēscă-învētiatorēscă ținută în B. Comlosiū, la 30. Octombrie st. v. 1882.

[Continuare și fine.]

Onorata conferinț'a!

Unu poporū cu o morālă problematică și deranjatū economicēscă, ba ajunsū aproape la sap'a de lemnū, nu va potē suportā lupt'a de esistențā cu popōrele, cari au întielesū spiritulū tempulū și au devenitū conscie, cā inventiunile moderne suntu pentru înlesnirea subsistenției omulū; au întielesū, cā precum carulū cu boii nu potē merge alaturea cu trenulū condusū de vapōre; asemenea nici omulū fără cultură nu potē înainte alaturea cu celū luminatū

Vedem, că în acelasi pamentu si sub acelesi sarcini publice, strainulu inaintéza si romanulu seracesce, ce va se dica, că nunumai sistemulu, nunumai darile cele mari ne seracescu pre noi, căci acelea le supórta si streinulu asemenea cu noi; ci peccatele nóstre. Asia s'a insemplatu si in America. Indigenii neinvetiati la lucru si apoi momiti la patim'a betiei si altele, fura totu mai multu strimtoriti de europenii culti émigrati acolo, cari printr'o laboriositate rationala se imbogatiră colosalu pre pamentulu pe care indigeni dabia se sustineau. Si astadi acei indigeni disparu, se topescu ca cër'a la lumin'a focului, căci este legea naturei tocmai, că celu mai slabu se sucumba si sciutu este că cu cât innaintéza omulu in cultura, cu atât i-se maresce si poterea de vitalitate. Acésta sörte ne ascépta si pre noi déca nu vomu intreveni de timpuriu; inceputulu s'a si facutu dejá, căci o gramada de mosii trecu din posesiunea nóstra in posesiunea streiniloru si in mesur'a in care ocupa terenu streinii si inaintéza, in aceea mesura se incuiba totu mai multu in poporulu nostru relele ce ruinéza infalibilu unu poporu: beti'a, lenevi'a si luxulu.

Am aretatu mai susu prin esemplulu altoru popóra, că acele rele nu se potu stirpi nici tocmai prin legislatiune, — unic'a cale de mantuintia este o reforma sociala, si anume: o reforma isvorita din sinulu poporului. Se recere deci a desteptá in poporu consciostatea, ca se fie in stare a-si intielege conditiunile de esistintia si apoi se-si croiéscá insusi sörtea. Si cine este angagiatu si responsabilu inaintea lui Ddieu si a ómeniloru pentru desteptarea si mánuducerea poporului spre binele materialu si moralu? Nu suferé indoiála, că preotii si invetiatorii: „Voi sunteti sarea pamentului dice M. Chrs., — éra de se va imputi sarea cu ce se va será? Mai multu nu va fi de trába fara numai sè se lapede afara si sa se calce de ómeni. Voi sunteti lumin'a lumii; nu póte cetatea se se ascunda de asupra muntelui stand neci se aprinde lumin'a si se pune sub obrocu, ci in sfecinicu si luminéza tuturoru din casa. Si apoi érași Mant. Chrs. dice: Asia se lumineze lumin'a vóstra naintea ómeniloru ca vediendu faptele vóstre cele bune, se maréscá pre tatalu vostru celu din ceriuri.“

Istori'a omenimei ne dovedesce destulu de eclatantu, că decâte ori au ajunsu dile grele unu poporu, totdeun'a biseric'a a fost aceea cetate sánta, unde condusu de o tainica sioptire si-a luat refugiuulu. Acésta este lucru slóbe firescu, căci cu cât 'si simte omulu mai multu slabiciunea, si cu cât se vede mai amenintiatu de torentulu ce-lu incungiuira: cu atât mai multu 'lu atrage o tainica sioptire catrá acel'a, „care prin sfatulu voei sale tóte le póte implini.“

Când poporulu evreescu gema sub jugulu cumplitu alu egipteniloru si îndurá suferintie tantalice, se ivesce Moise in numele Dlui si prin atingerea delicatelorú cörde a simtiului religiosu, destepta sperantia si barbatia, in inimele desperate si poporulu ast-feliu electrisatu ca printr'unu farmecu si sfarimá catusiele, spre a-si croi o sörte nóua, sörtea de Dnu alu Palestinei. Faptele loru eroice ni sunt pré bine cunoscute.

Când poporulu romanu prin importarea zeiloru si moravuriloru eline, degeneréza in necredintia si superstitiune si apoi intr'unu luxu si desfranafe in fricosiata; ér poporulu evreescu prin partidele religiose in faciariacie si ceremonii esterióre, in necredintia si desfranafe: la cuvintele blande si nemaestrite ale unoru simpli pescari, despre iubire si fericirea sufletésca, ca

printrunu farmecu tresare lumea imbetata de deli-ciulu sensualitatii, parascesce lacasiurile petreckeriloru sensuali, parascesce lacasiurile superbiloru Zei, se golescu scólele iscusitiloru filosofi, — spre a ridicá o bisericá nóua in inimele loru, „a carei porti nici iadulu nu o va birui“ !!

Dar in dilele grele, ce le-au înduratu poporulu nostru cine a pastratu pana astadi limb'a, si prin acésta nationalitatea nóstra? biseric'a! Cine a fost in fruntea renascerei nóstre nationali? biseric'a! Biseric'a deci este chiemata si astadi când poporulu nostru este amenintiatu cu absorbire prin nóuele conditiuni de viétia, sè se puna „cu crucea in frunte,“ si cu probat'a ei potere se formeze caractere religiose morale, si ast-feliu se striformeze viétia nóstra sociala sguduita din temelii de torentulu spiritului asia numitu modernu.

Problem'a s'ar paré grea intre imprejurarile nóstre, actuali inse daca vom privi la midilócele de cari dispunemu, disparu ca o naluca tóte greutatile. In man'a nóstra este scól'a, amvonulu si spovedani'a, trei arme, cari intrebuintiate bine sunt invingibile. Clerulu din Francia, ne-a datu proba destulu de eclatanta despre poterea acestoru trei arme. In Francia póte fi batutu unu Napoleonu, dar catolicismulu si patriotismulu sunt sanctuariulu neinvingibilu ridicatu in anim'a fiesce-carui francesu.

Unu ast-feliu de sanctuarium avem se ridicamu si noi in inim'a credinciosiloru nostri onorata Conferintia; érași prin acelea midilóce probate, anume: prin scóla, amvonu si spovedanie.

Acésta este tocmai chiemarea nóstra sánta, căci chiemarea preotimei nóstre nu se marginesce numai la sevirsirea serviciuluiu divinulu, ci acel'a trebuie se fie ne aparatu insocitu de predica in si afara de bisericá, căci predicarea adevéruulu este centrulu dirigatorieiu pastorale, temelii vietii sociale

„Inse pentru ca se potemu satisface chiemarii invetiatoriale, — dice Stefanelli — ca sa potemu dobandi auditorii buni, in launtrulu caror'a se, prinda radecina adéncá semintia semenata de noi si se aduca fruptu insutitu spre in florirea bisericiei, a natiunii si a binelui comunu, trebuie sa ne adresamu catra tinerimea cea nevinovata, la animele ei fragede, la internulu copiiloru, cari primescu fórté usioru invetiaturile elementare crestinesci, le inredacinéza in sine si se facu demni de a-se numi crestini buni, membri credinciosi ai bisericiei nóstre.

„Tineretulu este asiadara scaparea nóstra: Tineretulu, aceste plante fragede, copii sunt aceia, din carii, daca-i grigimu si adapamu cu laptele crestinatatii, dobandimu pentru bisericá membri lucrativi, pentru natiune aperiatori zelosi, pentru binele comunu sprijinatori puternici. Dar pentru ca odinóra se potemu ajunge la ast-feliu de membri, de aperiatori si de sprijinatori, avem numai unu midilocu: midiloculu acel'a este invetiatura cathichetica, prin care copiii se facu cunoscuti cu adevéruurile religiose si morale, li-se inlesnesce convingerea, li-se indupleca voi'a spre lucrativitate, li-se iutiparescu in memorie spre a-le avé ca pre unu indreptariu puternicu in tóte cugetarile si prin totu decursulu vietii loru.

„Invetiatur'a in modulu acestá este bas'a moralitatii si a virtutii. Fara invetiatura acésta junimea ar deveni cruda si selbateca, aplecarile ei simtiuale ar predomni mintea; naravuri rele, patimi desfranafe, nerusinari, despretiuirea ordiuei legitime ar fi urmarile triste, daca s'ar regligá invetiatura catichet-

tica. Din contra junimea crescuta in religiunea crestina dupa principiile catichetice este virtuosa, ea este bucuria ceriului, mangaerea parintilor, sperantia bisericeii, a natiunii si a statului.

„Chatches'a, trebuie asiadara se premérge invetiaturei din biserica adeca invetiaturei omiletice, si cu cât mai iscusita este invetiatur'a catichetica, cu atât mai multu s'au adaptat copii cu invetiaturile elementare ale credintei crestine, cu cât mai bine s'au aplicat acestea la vieti'a lor de tôte dilele, s'au nadusit si s'au stirpitu aplecarile cele sensuale si s'au deprinsu la implinirea voci Ddieesci, cu atât mai capabili auditori are predicatoriulu, cu atât mai usioru si mai multu se desfacu auditorii cei vrisnici de prejudetie, de patimi, de credintie desierte, de datini pagubitiöse si devinu nescie ómeni, cari aducu folosu bisericeii natiunii si binelui comunu.

„Si in fapta numai pastorii aceia se potu plânge de unu succesu contrariu, si numai aceia nu producu rezultatele ce le intentionéza prin predica, cari necunoscându ponderositatea si necesitatea invetiaturei catichetice si neintrebuintiandu art'a acésta, mildoculu celu mai bunu si mai eficace pentru cresterea religiösa si morala a tineretului si pentru pregatirea lor spre a ascultá predic'a, dicu si se escusa in totu modulu, cá betranii sunt ómeni nepasatori, patimasi, superstitiosi, crudi, cá nu cercetéza Sant'a biserica, cá nu asculta predicéle, sau daca le si asculta, o facu acést'a cu o nepasare si cu o recéla batatóre la ochi si nu se intorcu de la locasiulu Ddieescu mai bunu de cum au fost inainte de predica.“

Si atunci Onorata Conferintia, cand vomu avé o generatiune ast-feliu crescuta in frio'a lui lui Ddieu, vor disparé greutatile, ce le intimpina astadi preotulu, anume: impetrierea inimei credinciosiloru, care nu lasa sé strebata in trens'a radiele luminei, va dispare indiferentismulu religiosu, apostasi'a s. a. Din contra, se vor umplé bisericéle de credinciosi cucernici, cari vor cunósce insemnatarea si santieni'a bisericeii, vor avé inima si pricepere pentru invetiaturile preotului, se vor marturisii inaintea Duchovnicului, si ast-feliu de pre amvonu si prin spovedanie preotulu va poté petrunde si dominá inimele credinciosiloru, si ii va poté conduce totdeuna acolo unde pretindu interesele nóstre.

Altcum exemplele vii probéza, cá sistemulu de educatiune indicatu de mine, nu este o idee nerealisabila. Vedemu bisericéle celoralalte confesiuni pline de credinciosi, cari asculta cu pietate invetiaturile preotului rostite depe amvonu, fie acelea ori cât de lungi, — feciele lor arata, cá si-au deschisu inimele pentru acelea invetiaturi folositorie, si cá acelea invetiaturi prindu si radecina in inim'a lor, dovedesce imprejurarea cá inaiutédia moralmente si materialmente, traescu in frio'a lui Ddieu, asculta de parintii lor spirituali si li-se supunu orbisii in tôte, in tóta comun'a cas'a preotului si a invetiatoriului sunt celea mai bine arangiate, apoi alipirea lor catra religia strebuna, este nemarginita. Nu obvine casu, cá o comuna catolica sau protestanta sau israelita se-si parasésca religiunea, ba din contra i-vedemu luptându-se pana la fanatismu cand este vorb'a de interesele preotului sau a religiunii lor. — Exemplulu streiniloru ne dovedesce dara, cá nu atât din caus'a seraciei comunelor nóstre sunt atât de reu dotati preotii si invetiatorii nostri, cáci in comunele streine si cele mai miserabile platescu bine preotii si invetiatorii; ci caus'a e ca ai nostri nu sciú apretii

chiamarea preotului si a invetiatoriului, pre acestia ii considera numai de unu malum necessarium, de o sarcina. Streiniloru li-s'a prefacutu in sange stim'a facia de persónele santite si tot ce se tiene de biserica, sciú, cá dela aceia depinde fericirea lor vremelnica si vecinica, si ast-feliu gertfescu si ultimulu dinaru pentru biserica si scóla, pentru preotu si invetiatoriu. In mesur'a in care poporulu s'a recitu si departatu dela biserica, in aceeaasi mesura devine si starea preotului totu mai precarie; precum vederu viceversa cá cu cât cutare poporu este mai religiosu, cu atât preotulu este mai bine dotatu. Ast-feliu dara dela preotu si invetiatoriu depinde sa fie bine dotati si se avem biserici si scóli bine arangiate. Ruinarea poporului este si ruinarea lor, si viceversa in florirea poporului si in florirea lor.

In Germania marele cancelar, Bismark, a datu resboiuu catoliciloru la 1871. si a pusu in miscare cu cea mai mare violintia, tôte fortiele statului de a emancipá poporulu de sub influintia clerului, a decretatu legi draconice, prin cari scóte pe preoti din scóla, confiscéza averile si fondatiunile bisericesci, esiléza pe episcopi, cari nu se supunu acestoru legi, nu admite sa póta fi cineva preotu, pana nu l'a examinat o comissie mixta denumita de guvernulu care este compusa din protestanti, pe oficiantii de confesiune catolica ii preteréza la oficiele publice, comunele remanu fara preoti cáci candidatii de preoti mai buerosa se aplica de instructori si prodescu in lume decât sé se supuna statului, pruncii remanu nebotézati, de órece legea nu permite ca se boteze sau functioneze preotulu in comuna streina. Cu unu cuventu legea tindea a-ii sugrumá cu tortia. Si ce a fost resulsatul? Aceea, cá poporulu cu atât mai multu s'a lipitu de preotii lor, la cari privia ca si la martiri. Mergea regulatu la S. Biserica, si se rogá cu pietate si fara preotu, pre preotii cei lipsiti de dotatiuni prin confiscarea statului i-sustineau din contribuii private, inca dóra mai bine decât mai nainte; ér fatia de statu a luatú tocmai o tienuta ostila. Si ce a facutu statulu? a capitulatú, puterniculu Bismark, s'a dasu la Canossa. — Eta de ce este capace unu cleru bine disciplinatu si la inaltimea misiunii sale.

Preotulu nostru inca va fi ascultatú si stimatú de poporeanu numai atunci, cand si-lu va cresce insusi in acelu spiritulu, cand prin positi'a ce o ocupa, si prin midilócele ce-i stau la dispositiune, va sci smulge copilulu tocmai dela sinulu maicii sale si inca din etatea gingasia copilarésca 'lu va laptá la sinulu maicei nóstre bisericeii; crestinulu ast-feliu crescutu va sci trai in biserica si pentru biserica, va trai conformu preceptelorú ei, si-si va privi in trens'a isvorulu fericirii vremelnice si vecinice.

Inse in acést'a opera marétia, preotulu are lipsa de spriginulu invetiatoriului. Din scóla trebuie se transpire spiritulu religiosu-moralu, ea trebuie se fie echoulu predicelorú de pe amvonu, cáci scól'a nu este unu mecanismu scientificu, ci scopulu ei este a desvoltá in tinerime armonicu simtiemintele cu facultatile spirituale si apoi acestora a-li da si o directiune morala.

A invetiá pre cineva carte si a-lu lasá in mil'a lui Dumnedieu ca in draga voi'a lui se faca intrebuintiare de aceea iscusintia dupa cum i-vor dictá impregiurarile, este identicu cu a-lu invetiá cum sé se sinucida.

Trist'a esperintia ni arata, cã acolo unde educatiunea se basãza pe religiune, carturarii dau nainte, se imbogatescu si sunt mai morali decãt cei fara carte, si prin acãsta dau impulsu si altor'a de a-se apropiã de scõla, ca si de maestrulu, care li-a arãtatu calea spre imbunatatirea starii lor materiale si morale, ãr acolo unde religiositatea a deãdiutu, õmenii cu carte dau inderatu materialmente si moralmente, incãt nu arareori intimpinamu legitimi scrupuli fatia de scõla. Pre acesti õmeni cu carte ii aflamu, cã negligãndu-si mosi'a propria, ambla pre la cafenele si cãrcime, se insotiescu cu õmeni demoralisati, devinu trufasi si ignoratorii persõneloru si lucrurilor bisericesci; in virtutea constitutiunei nõstre bisericesci, inscenãza in afacerile bisericesci si scolari intrigi si scene derogãtorie caracterului lor. Pre acestia ii vedemu lipsiti si de pietatea religiõsa catra biserica si catra lucrurile bisericesci, densii nu cercetãza biserica si se põrta cu recãla fatia de tot ce este bisericescu. Si apoi tristulu lor sãrsitu este ruinarea totala, ajungerea la sapa de lemn. Exemplulu acestoru nefericiti, probãza, cã scõl'a fara o directiune religiõsa-morala este veninu pentru poporul nostru.

S'a pusu pondu pe crescerea nationala a junimeii, dar s'a uitatu, cã nationalitatea fara moralitate este unu palatu ridicatu in vãntu, o chimera. De aici provine si slabitiunea caracterului nostru nationalu, de aici neconscintiositatea, cu care se lapeda unii de natiune si biserica ajungẽdu in dile de nevoi.

Astfelu, onorata conferintia, pe cãt de sublima este chemarea scõlei in inaltimea misiunei ei, pe atãt de daunõsa põte fi atunci, cand i-lipsesce temeli'a adevãrata, caracterulu religiosu. Ea va cresce mladitie selbatece, lipsite de caracteru si onõre, lipsite de pietate catra parintii lor trupesci si sufletesci, si catra tot ce este frumosu si bunu, cari apoi cu cãt sunt mai isusiti, cu atãt sunt si mai periculosi.

Scopulu scõlei nu este numai a luminã mintea, a cresce in scõla filosofi sceptici; ci a nobilitã si inim'a. A semenã in inimele lor fragede iubirea catra religiunea lor strebuna si catra nẽmulu lor, catra totu ce este bunu si frumosu, iubirea de lucru si de castigulu onestu pentru asigurarea familieii, a-le arãtã midilõcele prin cari-si potu inlesni si face mai placuta subsistintia, cu unu cuventu in scõla se invetie mladitiile tinere filosofi'a vietii adevãra maestri'a de a sci vietii.

Trebue se restabilimu legatura naturala intre biserica si scõla. Religiunea este educatoarea cea mai veche; din ea se nasce ideii scõlei. Vedem cã temeli'a educatiunei la tõte popõrele antice a fost religiositatea si in decursulu istoriei, decãte ori vedemu scõl'a ca o ficia retacita parasindu-si mam'a ce i-a datu esistintia si focariulu ce-i põte dã putere de viãtia, anume religiunea, totdeun'a aflamu consecintiele funeste: stricãrea morãvurilor, coruptiune si ruin'a acelu poporu.

Politic'a moderna, despre care insusi reprezentantele ei celu mai puternicu, marele cancelar, Bismarck, dice, cã nu cunõsce morala, tinde de a emancipã scõlele de sub biserica, si nu intielege, ca prin acãst'a subsapa si periclitãza tocmai esistintia statului, cãci astfelu va cresce o generatiune corupta, si sciutu este cã forti'a unui statu depinde dela moralitatea cetãtieniloru acelu statu. Datorintia nõstra este a preveni aceste tendintie pãna inca nu este terdiu si a inradicinã in poporu iubirea catra bise-

rica, uniculu si celu mai puternicu asilu de mantuintia.

Nu põte negã nimene, cã scõl'a a progresatu multu in timparile din urma, si credu, cã fara esagerare potu afirmã, ca astadi mai multu seiu unii scolari de pe sate decãt nainte cu 20. de ani scolarii orasielor. Inse durere, cã cu aceste rezultate imbucurãtorie a progresatu si mai multu lips'a pietatii si supunerei, voluptatea si alte pecate. Tendintia dupa bunuri ideale a deãdiutu la unu minimum; intrãg'a nisuintia a poporului s'a concentratu in vinarea bunuriloru materiali. Intre astfelu de impregiurari vedemu diferintia claselor totu mai acuta si sucumberea economica inaintandu cu pasi repedi. Este deci invederatu, cã nu numai de sciintia avem lipsa. Problem'a scõlei este in prim'a linie moral'a si educatiunala, deci religiunea trebue se formeze centrulu ei. Dãca invetiãtorii vor fi buni psihologi, dãca 'si vor considerã de datorintia principala desteptarea si alimentarea simtiului religiosu in inimele fragede, dãca le va face cunoscuti barbatii, cari se le servãca de idealu, si in fine dãca se vor nisui insusi invetiãtorii a servi de idealu mladitiiloru fragede; atunci vor potã contribui fõrte multu la restaurarea, moralitatii si bunastarei nõstre sociale. La totu casulu inse, scõl'a are lipsa de spriginulu familieii si aici sunt preotii chemati se staruãca prin amvonu si spovedãnie ca famili'a se nu nimicãca, ce a tocmitu scõla, ba din contra se intarãca radecin'a, ce a prinsu scõl'a in inimele lor.

Unu mare profetu si totõdata mare diplomatu si pedagogu, Moise, a prevediutu, ca o generatiune corupta si crescuta in sclavie nu põte fi regenerata radicalu. A prevediutu: cã spre a-se potã insufleti si gertfi cineva pentru o idee, trebue ca se-i se prefaca in sãnge ideii si se-i devina unu conditio sine qua non alu vietii. Astfelu 'si cresce si elu o generatiune vigurosa insufletita de ideii teocratica in desierturile Asiei in decursu de 40. de ani si asteptã periirea generatiunei demoralisata prin sclavagiulu egiptenu. Si numai o generatiune astfelu crescuta in spiritulu teocraticu, potã produce eroii nationali, cari in scurtu timpu batura 31. de regi, si eucerira pamentulu fãgaduintiei, — obiectulu visuriloru lor.

Revolutiunei franceze au trebuitu se-i premãrga, unu: Rousseau si unu Voltair si numai dupace transpira ideile lor in tõte clasele, si scresce o generatiune in spiritulu liberalu, erumpe revolutiunea epochala dela 1789.

Si semintia ideiloru franceze dela 1789 au trebuitu se se popularizeze si se se cõca in celelalte popõra 60. de ani, pana erumpe revolutiunea generala din 1848 in Europa, ce produce o era nõua in Istoria omenimeii.

Onorata Conferintia! Faptele istorice ne arãta, cã pentru fiesce care reforma epochala trebue crescuta o generatiune nõua. Reformarea radicala a vietii nõstre sociale se põte efeptui iarasi numai prin crescerea unei generatiuni nõue. Dispunemu de cele mai puternice midilõce de: scõl'a, amvonu si spovedãnie. Acestea bine intrebuintiate vor produce si midilõcele materiali necesarie. La societatea Iesutiloru este principiu cã membri ei pe unde se asãdia se se sustiena din propri'a putere, si vedemu cã ori unde se asãdia nu numai se sustienu ci se imbogãtescu colosalu; si ce sunt midilõcele lor? puterea cuvintulu in scõla, de pe amvonu si la spovedãnie.

Poporul nostru inse intre impregiurãrile ac-

taali pôte succumbe nainte de regenerare, ba decădinti'a tot mai amenințătoare ne insuflă legitime ingrigiri, că suntem în ór'a a 11-a. Trebuie dară si pana ne vom cresce o generațiune viguroasă plină de vitalitate si inspirata de interesele năstre particulare, — se ne ingrigimu de midilóce pentru curmarea reloror respandite deja intre poporu si pentru ameliorarea stării lui materiale si morale.

Spre a poté petrunde la inim'a poporului trebuie mai nainte de tóte se-i castigamu increderea si apoi prin exemplulu propriu se přemergemu in tóte directiunile vietii sociali.

Este vorb'a inse, cum se ne apropiemu de inimelme impetrite a-le poporului?

Mantuatoriulu Christosu dice Apostoliloru sei: „Fiti intiepti ca sierpii si blandi ca porumbii.“ Este cunoscutu că femeile sunt mai simtitoare, deci preotulu prin spovedanie trebuie să apeleze mai antaiu la simtiulu femeiloru si se le inspire datoritiile de socii si mame, acést'a va introduce spiritulu religiosu in viéti'a casnica, 'si va cresce fiii in fric'a lui Ddieu, va influentiá asupra barbatiloru să se ingrigesca si de cele spirituale, acést'a va prepara unu terenu vastu si binecurentatu pentru activitatea preotului si a invetiatoriului. Resultatele educatiunei din scóla sunt conditionate tocmai dela educatiunea din familia. Tóte stradiuntiele nobile a-le scólei ar fi paralisate si zadarnice daca viati'a familiara ar fi in contradicere cu cele ce se propunu in scóla; asia dară preotulu prin spovedanie si predica trebuie se introduca duchulu blandetiei si religiositatea in familie, ér mai alesu ingrigirea de crescerea filoror, si anímele parintiesci fie acelea ori cât de impetrite siguru nu vor remané nemiscate de sórtea filoror loror, si indiferenti fatia de aceia, cari-i invétia cu duchulu blandetiei spre bine. Astfelu prim'a datorintia a preotului este a stabili armoni'a intre crescerea familiara si crescerea scolara.

Cuvintele preotului inse vor afiá resunetu si vor avé efectu numai atunci, cand faptele lui vor fi in consonantia cu acele cuvinte. Cas'a preotului si a invetiatoriului trebuie se fie oglind'a comunei in tóta privinti'a. De aici trebuie se transpire spiritulu blandetiei, pacea, moralitatea, chivernisél'a buna, cu unu cuvintu totu, ce e bunu si frumosu, ca unu exemplu viu a vietii ideale propagate in scóla si biserica; căci altcum i-se va reflectá fôrte corect, că vede paiulu in ochii altui'a, éra in ochiulu seu nu vede bârna. Si poporulu se va deda a nu lua seriosu cuvintele preotului, si a nu pune pondu pre ele.

Dar nimicu nu poté detrage mai multu din védi'a preotului si a invetiatoriului, decátu insotirea cu ómeni de o morala dubiósă, si mestecarea in certele loror pasionate, căci prin insotirea cu ómeni de o morala dubiósă poté atrage asupra sa unele legitime suspitiuni éra prin mestecarea in certe odiose se expune urgisirei unei'a sau altei partide, ce apoi poté nimici cu totulu farmeculu cuvinteloror sale, depe amvonu, căci poporulu decând e lumea e ast-feliu că astadi-ti striga Osan'a, máne te restignesce. Preotulu si invetiatoriulu trebuie se stée totdeun'a peste partide ca nisce parinti conciliatori.

In fine prin nimicu nu potemu obligá si casciga poporulu, ca si prin mangaerea lui in dile grele de nevoi. Chiemarea sánta a preotului nu este numai servitiulu Ddieescu publicu, ci si mangaerea credinciosiloror bolnavi si cercati de nevoi. Si acésta ostelá siguru nu va fi zadarnica, fondurile colosale ale

protestantiloror a catoliciloror sunt resultatele acestoror cercetari pastorali. Crestinulu, care a vediatu pe preotu la patulu de suferinti a iubitoror sei, alinandule durerile prin mangaeri si prin fapta, sau care a fost insusi consolatu in dilele de nevoi, siguru va fi cu pietate catra angerulu seu paditoriu, si se va nisui a-i resplati inzecitu binefacerile. Apoi in aceste mominte de pietate, cand crestinulu amortitu facia de destinulu, ce planéza asupra lui, printr'o tainica sioptire se inaltia cu cugetulu seu la Ddieu, preotulu va poté miscá mai usioru inim'a celui ce se preparéza spre odichn'a eterna, se-si eterniseze memori'a prin ingrijirea de binele comunu. Ast-feliu si facura catolicii si protestantii fondatiunile loror colosale si ast-feliu ne vom poté face si noi, de vom sci exploatá situatiunea.

Onorata Conferinti'a! Viéti'a năstra sociala este intr'o crisa seriósă. Si cine o iubesc nu poté privi cu sange rece la lupt'a desperata a presentului si la periciele viitoriului. Este datorintia fiescecaruia dintre noi se spuna si se faca totu ce cugeta că ar promova imbunatatirea sórtei năstre. Acésta datorintia sánta m'am implinit'o si eu dupa modestele mele puteri. Nainte d'a incheia inse datimi voie se mai intonezu inca odata susu si tare: ca tóte nisuintiele si ostenelele năstre vor fi zadarnice decă nu vom přemerge noi insine cu esemplu viu, si vom lapeda tóte slabitiunile de cari voimu se desbracamu poporulu nostru: „Asia se lumineze lumin'a vóstra naintea ómeniloror ca vediatu faptele vóstre cele bune se přemarésca pre tatalu vostru celu din ceruri“ dice M. Ch. In deosebi se ne fie la inima buna intielegere intre biserica si scóla, căci iarasi M. Ch. dice: Intru acésta vor cunosce toti, ca sunteti ai mei invetiacei, de veti ave dragoste intre voi.“

Romulu Ciorogariu.

Altu respunsu.

Precum vor sci on. lectori, in nr. 46 alu acéstei foi am scrisu unu „apendice“ la conferintiile preotiloror si invetiatoriloror, facandu din parte-mi o propunere de a-se controlá rigorosu activitatea protopresbiteratoror — daca voimu ca atari conferintie se aiba resultatulu doritu. Si la acésta mi-au datu ansa incidentulu netienerii la timpu (cand s'au tîenutu conferintiile pe intregu teritoriulu Consistoriului aradanu) a conferintieloror din protopresbiteratele Borosineu si Buteni, la care netieneru caus'a au fost protopresbiterii concerninti.

Ven. Parinte protopresbiteru alu Buteniloror Constantinu Gurbanu simtindu-se atinsu prin cele scrise de mine, in nr. 48 alu „Bisericoi si Scólei“ avú promptitudinea a scrie „Unu respunsu,“ dorindu se restabilésca adevérule, ce — dupa a sa judecata — lipsiá din apendicele meu.

Cetindu respunsulu, am constatatu că Parintele protopresbiteru recunosce că nu s'au tîenutu la timpu conferintiile, si că trimisii superioritătii diecesane au mersu inzedaru la Borosineu si la Buteni, adeca recunosce ceea ce am disu eu, in „apendice;“ dar nu recunosce, că prin acestea dóue intemplari s'au violatu disciplin'a si că nepasarea catra implinirea oficiului au fost caus'a. Cu alte cuvinte: recunosce tot ce privesce pre altii, ér de aceea ce-lu privesce pre sine insusi nu vrea nici cum se scie. Intielegu prea bine acést'a, căci iubirea de sine insusi e cu multu mai mare la ómeni decát se-i lase a-se ingriji si de durerile altora.

Dar se vedem cum tinde a restabili adevărul? Dice, că pe timpul conferințelor fiindu tergu lu Aradului, multi dintre preoți, invetatori și poporu se duc la Aradu, ca se-si vinda pomele și vinarsulu. Pentru acosta cauza au esoperatu dela loculu competentu invoirea a-se amenă conferințele. Invoirea in sa au obtienut'o conditionatu, ca se faca de timpuriu cunoscutu superiorității diecesane: terminulu nou de conferinție, ca astfelu se pōta fi incunoscintiati oficiosu comisarii destinați pentru cele două protopresbiterate.

Notificarea terminului au si facut'o Parintele protopresbiteru predandu insciintierea oficioasă unui tineru inteligentu ca se-o duca superiorității diecesane; dar fatalitatea au voitu ca actulu oficiosu se remana 4 zile in posunariulu inmanuatoriului, adeca pana cand au trecut trecerea.

Dupa ce deci din acosta descoperire proprie se vede érași nepasare, si se constata de nou violarea disciplinei catra mai mari, credu cumca nu voiu mai pute fi acusat ca facu: „*deductiuni din premise neintemeiate si din cuprinderi unilaterali.*” Incât privesce constatarea noua ce am facut'o dupa respunsulu la „apendice,” marturisescu că n'asiu fi doritu s'o facu de nou, chiar intru interesulu ven. Parinte Constantinu Gurbanu; dar: „*volenti non fit injuria!*”

In materi'a respunsului mai observu urmatorele:

1. Preotii, invetatorii și poporul din protopopiatulu Borosineului și alu Butenilor inca puteau lua parte la conferinție in diu'a pe care erau defipte și in celelalte locuri a-le districtului consistorialu. Dar si la tergu lu Aradului (ce duréza 8 zile) puteau se vina cum au pututu se vina preoți, invetatori, și poporu din toate partile diecesei noastre, pana chiar dela Halmagi, unulu dintre celea mai indepartate locuri. Si tocmai de i-ar fi impedecatu conferințele pentru unii ca se nu pōta merge la tergu, acosta imprejurare nu e motivu de a schimbá unu terminu pusu de superioritate; pentrucă nici o administratiune din lume, fie ea bisericésca ori civila, nu are detorintia a-se îngriji de timpul cand se-si vinda cineva vinarsulu și pomele. Ast'a e o tréba eschisivu privata.

2. Astadi avem posta și telegrafu. Pe acestea căi comunica tota lumea. Astfelu trebuie se facem si noi. De aceea protestezu in contra modulu de a trimite epistólele oficiose prin cutari tineri (studenti), cari, necunoscendu demnitatea și importantia lor, le tienu la ei in posunare cu dilele.

Dupa acestea observari, me simtu detoriu se respundu inca la două puncte, anume:

Ven. Parinte Constantinu Gurbanu dice că expresiunile din „apendicele” meu: „*Nu sciu ce au fost pricin'a acestei intemplari*” . . . și „*Nu e tréba mea cum s'au intemplantu. I-mi ajunge atât'a, că faptulu e complinitu si inca tocmai precum se povesti*” . . . sémena a arogantia și a nepasare fatia de altu deaprobe alu meu, ceea ce — mai virtosu cand î-lu vorbescu in publicu — aru trebui se nu fie nici macaru la unu omu de rîndu necum la unu asesoru consistorialu.

In aceste cuvinte constatu că ven. Parinte protopresbiteru are inclinarea a da altor'a lectiuni. Eu, daca gresiescu ceva sum dispusu a primi lectiuni de indreptare dela ori si cine, cu atât mai virtosu dela o venerabila persóna ca si Dsa. Insa totdeun'a, cand primescu lectiunile, examinezu mai antaiu cu de-amenuntulu ca se-mi potu formá o consciintia certa despre lucru, si ca se vedu, că sunt ori nu, de séma mea lectiunile. Purcediendu eu totu astfelu si de astadata, ce am gasitu? Am gasitu că Parintele proto-

presbiteru vede pre cineva in apropierea mea, catra care asiu fi in óresi-cari referinție. Admitu. Dar câte sunt starile sau formele in cari trebuie se fie orice omu catra deaprobele? Dóue. Cea a supunerei sau disciplinei mai alesu cand cineva e oficiantu subalternu; și alta a buneii cuviinție, care desvoltata se preface in principiu de dreptu naturalu: „*honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere.*” Apliccate la mine aceste două forme, dupa cele ce am scrisu și am facutu, sum deplinu linistitu că le-am observatu, fara a-me teme de remuscare. Aplicandu-le in sa la Parintele protopresbiteru Gurbanu, dupa cele facute și scrise din partea sa: poté-va dice óre cu mân'a pe inima că deasemenea le-au observatu? Nu, de trei ori nu!

Alu doilea punctu la care am se respundu este că, precum m'am informatu Parintele protopresbiteru n'au invitatu pre fostii comisari la conferinție; ei intelnindu-se cu unulu dintre ei in orasiu, l'au intrebatu: „dar veni-veti la conferinția? — Veni, daca vom fi exmisi de nou si de vom puté. La ce Parintele protopresbiteru dise: veniti, veniti amendoi” — ipsisima verba. Acestu dialogu n'au fost consideratu din partea comisariilor de invitare deplina și corecta, cu atât mai virtosu că Parintele protopresbiteru mai avea de rafuitu o detorie catra acei comisari, detori'a de a-se rugá de iertare pentru că i-au facutu se umble calea . . . pe la Borosineu și Buteni.

Am scrisu acestu respunsu cu parere de reu că fui provocatu a-lu serie. Asiu dori in sa ca se nu mai lungimu vorb'a in acosta materie, căci pecatulu odata seversitu, din partea oricui, are lungi consecinție pentru faptuitoriu.

Unu asesoru consistorialu.

D i v e r s e .

† **Necrologu.** Petru Chirilescu, protopopu gr. or. alu Chisineului, precum in numele seu ca tata, a nepótei sale Mina Chirilescu, ca fia, — a fiiloru sei Iulianu Chirilescu, și Maria maritata Serbu ca frate și sora, — a veduvei Maria Illovičiu ca sócra, — asia și in numele rudeniiloru nenumerate, face de seire tuturoru preteniloru și cunoscutiloru sei, cumca iubitulu seu fiu, respective tata, frate, ginere și rudenie Georgiu Chirilescu, asessore consistorialu și parochu in Chitigházu in anulu alu 43-lea alu vietii sale, și alu 19-lea alu serviitulu seu preotiescu, dupa unu morbu indelungatu, astadi in 9/21 Decembre la 3 óre dupa miadiedi au reposatu in Domnulu. Remasitiile lui pamantenesci, se vor asedia la vecinica odihna Sambata 11/23 Decembre la 10 óre nainte de miadiedi. Fie-i tierin'a usióra și memoria binecuvantata! Chitighazu la Decembre 9/21. 1882.

* **Multiamita publica.** Esc. Sa marinosulu dnu proprietariu deputatu dietalu, Paulu Moritz, din Marcihaza, au binevoitu a doná pe séma s. biserici gr. or. din Marcihaza unu clopotu in pretiu de 300 fl. v. a. și 5 fl. v. a. totu pe séma stei biserici. Deci subsemnatulu in numele comitetulu parochialu i aducu cea mai profunda multiamita și poftescu ca bunulu Ddieu dinpreuna cu pré Illustra-i familia se-ii traesca la multi și fericitii ani. Marcihaza, 5. Decembrie. st. n. 1882. In numele comitetulu parochialu: Ioane Suciu, notariu cercualu.

* **Sponsalia.** D. Vasiliu Popu, advocatu in Aradulu-nou s'a logoditu cu Dsióra Sofia Sedan, fic'a Dni Nicolau Sedan, proprietariu in Fagetu. Gratulamu amiculu nostru de onoric'a capitalatie (la Sedan).

La Nru de facia alaturamu unu suplementu de $\frac{1}{2}$ cōla.

Suplementu la „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Nr. 50.
Anul VI — 1882.

RESPUNSURI.

Administrati'a „Cimpoiului“ Buenresci. Exemplare din „Biserica si Scol'a“ nu avem de pe anul 1877.

Blui Juica presb in Srediste. Pentru „Psaltichia bisericésca“ de In. P. Sa Silvestru M. Andrieviciu adresati-ve la Consistoriulu din Cernautin.

Dini J in Batta. Dta numai acuma reclamezi nrii din 1881? Exemplare din anul acesta nu avem. De aici jurnalulu s'a expeditu si se spedéza totdeuna regulatu. Nrii reclamati din anul curinte s'au trimisu.

Ds.ale T. Gulesiu in Semiacu. Corespondinti'a cuprindendu numai insulte personale nu se póte publicá. Daca s'a comis irregularitati, apeléza la consistoriu.

Doctorulu in medicina

I. N. AUERBACH

fostu medicu alu statului romanu si acum cu pensiune remuneratu, autorulu opului „Medicin'a legala“ in romanesce,

s'a mutat cu locuinti'a la **Aradu**, strad'a **Forai**, Nrulu 7. (cas'a contelui **Nádasdi**), unde inainte de amédi dela 8 pana la 10., si dupa amédi dela 3 pana la 4 óre ordina si consulta.

Primesce asupra-si si visite pe la locuintiele on. patienti.

■ Pentru cei lipsiti de medilóce gratis. ■

Buletin meteorologicu.

Diu'a.	Lun'a.	Pressiunea aerului	Temperatur'a	Cerulu
Sambata	16. Dec.	769.4 mm.	8.8 ° R.	obdusu
Dumineca	17. „	770 „	7.8 „	„
Luni	18. „	771.8 „	9.8 „	„
Marti	19. „	774 „	8 „	„
Mercuri	20. „	779 „	6 „	seninu
Joi	21. „	778 „	3.6 „	„
Vineri	22.	769.2 „	3.5 „	„

In buletinulu numerului precedente la column'a de Luni in locu de 757.9 se fie 767.9.

Concurse.

Prin decisulu Vener. consist. diecesanu de dato 16/28. Septemvre a. c. Nr. 2292-2191. nimicindu-se alegerea de invetiatoriu intemplata in **Cianadulu-Serbescu**, (Comit. Torontalu) protopresviteratulu B. Comlosiu, la 15/27. Augustu a. c. pentru suplinirea acestui postu in modu definitivu se escrie prin acést'a concursu nou cu terminu de alegere pre **27. Decemvre 1882.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu invetiatorescu sunt urmatórele: 1) Salariu fixu 266 fl. 2) locuintia libera cu 2 chilii si cuina. 3) 50 meti de grâu clas'a II-a 4) Pentru lemne singuru invetiatoriulu 20 fl. 5) Pausialu script. 6 fl. 6) Pentru trasuri si diurne la conferintiele invetiatoresci comit. parochialu se va ingrigii; 7) 2 jugere de pamentu aratoriu si una gradina estravilana a 400 □ si 8) Dela ingropaciuni mari, unde va fi poftitu 50 cr. ér déca

prohodulu se va tiené in biserica 1 fl. apoi dela ingropaciuni mici 20 cr. déca va fi poftitu.

Dela recurrenti se poftesce se produca testimoniu preparandialu si de cualificatiune pentru statuni de clas'a I-a. NB si numai in lips'a acestora se vor luá in candidatiune recurrenti fara testimoniu de cualificatiune, numai pre langa celu preparandialu; dar totu pentru clas'a I-a cu adausu ca in feriile viitórie se depuna esamenu de cualificatiune totu pentru statuni de frunte, — cu acestea avendu langa recursu se alature langa recursu si cele-lalte documinte prescrise in Statutulu org. si a-le adresá si tramite directe comitetulu parochialu pana la diu'a alegerei. — Cei ce voru posiede cunoscinti a limbei magiare séu germana cât mai multu vor fi preferiti. — Dela acei recurrenti cari nu sunt cunoscuti poporulu in persóna, se poftesce pana la diu'a alegerei a-se presentá in S. biserica din locu, pentru a-si aratá desteritatea in cantarile bisericesci si in tipicu.

Sig. Cianadulu-Serbescu in 18/30. Noem. 1882.

Pentru comitetulu bisericescu parochialu.

Elia Telescu, m. p.
parochu gr. or.

Pentru intregirea definitiva a parochiei devenite vacante dupa repausatulu preotu Ioanu P. Ivascu din comun'a **Gherliste**, protopres. Oravitiei, se escrie concursu cu terminu pana in **19. Decemvre 1882 st. v.** in care diua va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: Sesiunea, stola si birulu usitatu diu parochi'a vaduvita.

Doritorii de a ocupá acést'a parochia, au a-si trimitte recursele sale instruate cu documintele prescrise de stat. org. bis. la subscrisulu Administratoru protopres. in Oravitia; ér pana la alegere a-se presentá in vre-o Dumineca ori serbatóre in sant'a biserica pentru de a-si aratá desteritatea in cantari si oratoria.

Comitetulu parochialu.

In cont'legere cu mine; **Macsimu Popoviciu**, m. p. adm. protopresb.

Se escrie concursu pentru postulu de invetiatoriu din comun'a **Ciuchiciu**, la scól'a nóstra gr. orient. romana confesionala aflatóre in protopresviteratulu Bisericeii albe, comit. Carasiu-Severinu, devenitu vacantu dupa repaosarea fostulu invetiatoriu Erimia Buza cu terminu pana in **23. Ianuariu 1883 st. v.** in care diua va fi alegerea.

Emolumintele sunt: a) Salariu in bani gata 400 fl. v. a. b) Pausiale pentru conferintiele invetiatoresci 10 fl. c) Gradina pentru legumi si cuartiru liberu dinpreuna si lemne pentru scóla cât va cere trebuinti'a.

Doritorii de a ocupá acestu postu invetiatorescu sunt avisati a-si substerne recursele sale bine instruate conform statutulu org. bis. si Regulamentulu pentru invetiatori on. comitetu par. la adres'a Pré On. D. protopresviteru in Iamu celu multu pana in 20. Ianuariu 1883 st. v. càci mai tardiu incurse nu se vor considerá.

In fine recurrentii sunt poftiti a-se presentá in vre-o Dumineca ori serbatóre in s. biserica spre a-si aretá desteritatea sa in cânt si tipicu.

Ciuchiciu, 14. Noemvre 1882.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Pré O. D. **Iosif Popoviciu**, m. p. protop.

Nr. 754 Sc,

Pentru întregirea postului invetiatorescu din *Costeiu*, în protopresbiteratul Fagetului se escrie concursu cu terminu până la **10. Ianuarie a. 1883.**

Beneficiul împreunatu cu acestu postu este: bani gata 300 fl. 40 m. c. (10%) de lemne din care se încăldește și scôla; 5 fl. pausiale pentru scripturistica, cortelu liberu cu gradina de legumi.

Competenții au se-si trimite recursesele instruate în întielesulu stat. org. de dreptulu la Consistoriulu diecesanu din Caransebesiu.

Caransebesiu, din ședinția consistențială ținută în 18. Noemvru 1882.

Episcopulu diecesanu
Ioan Popasu, m. p.

Nr. 670. Sc.

Nimicindu-se alegerea de invetiatoriu din *Branesci*, în protopresbiteratul Fagetului, prin această se escrie de nou concursu pentru acestu postu cu terminu până la **1/13. Ianuarie 1883.** pe langa urmatoriulu beneficiu: Bani gata 320 fl. v. a.; pentru conferințele invetiatoresci 10 fl.; pentru scripturistica 5 fl.; gradina de legumi 1/2 jugeru și cortelu liberu.

Concurenții au se-si trimite petitiile instruate în întielesulu stat. org. de dreptulu la Consistoriulu diecesanu în Caransebesiu.

Caransebesiu, din ședinția consistențială ținută în 18. Noemvru 1882.

Episcopulu diecesanu
Ioan Popasu, m. p.

În urmarea ordinației Vener. Consistoriu eparchialu din 25. Octomvru 1882. Nr. 2545. pentru parochia de clas'a a III. din *Sintea*, în protopresbiteratul Chisineului, se escrie concursu cu terminu de alegere pe Duminec'a din **23. Ianuarie 1883.**

Emolumentele sunt: a) Una șesie de pământu parte aratoriu parte fanatiu; b) 4 jugere de pământu fanatiu, ca rebonificare pentru lemăritu; c) 130 fl. v. a. în care se computa birulu și toate venitele stolari. d) Unu fondu intravilanu de 800 stangeni patrati.

Voitorii de a dobândi această parochie sunt avisați recursesele lor instruate în sensulu stat. org. și a regulamentulu pentru parochii, până în 16. Ianuarie 1883 a-le subterne la subscrișulu protopopu tracțualu Petru Chirileșcu în Kétegyháza.

Chitighazu la 5. Decemvru 1882.

Petru Chirileșcu, m. p.
protopopu.

Pentru vacanta stațiune invetiatorésca dela clas'a I. din *Buteni*, cu salariu anualu de 300 fl. și 100 fl. pentru cuartiru, prin această se escrie concursu până la **1. Ianuarie 1883.** în carea di va fi și alegerea; recurenții au se produca testimoniu de calificatiune și de conduită și le voru subterne pe calea oficiulu inspectoralu din Buteni, (N. Butyin.)

Buteni, la 6. Decemvru 1882.

Comitetulu parochialu.

În contielegere cu mine: **Constantinu Gurbanu, m. p.** protopresb. inspect. cerc. de școle.

Pentru vacanta stațiune invetiatorésca din *Manerou*, în inspectoratul Butenilor, prin această se

escrie concursu până la **27. Decemvru a. c.** în carea di va fi și alegerea.

Emolumentele împreunate cu această stațiune sunt: a) în bani gata 146 fl. b) în rescumperarea fasolei 6 fl. c) în rescumperarea fenului 10 fl. d) pentru scripturistica 10 fl. e) pentru conferinție 10 fl. f) optu șinice grâu și 8 șinice cucurudiu și 8 stangeni de lemne, din cari se încăldește și scôla, g) cuartiru liberu cu gradina.

Recurenții sub durata concursulu se voru prezentă vre odata în biserică înainte poporulu și recursesele provedute cu testimoniu de calificatiune și cu atestatu de conduită până la terminu le voru subterne pe calea oficiulu inspectoralu.

Manereu, la 5. Decemvru 1882.

Comitetulu parochialu.

Cu șcirea mea: **Constantinu Gurbanu, m. p.** protopresb. insp. cerc. de școle.

Pentru deplinirea parochiei vacante, radicate la clas'a I-a din comun'a *Aliosiu*, în protopresbiteratul Lipovei, prin această acum a 3-a ôra se deschide concursu, cu terminulu de alegere pre diu'a de **9. Ianuarie 1883 st. v.**

Emolumentele sunt: 1) Un'a șesiune de pământu. 2) Gradina de legumi de 1 jugeru. 3) Birulu preotiescu: dela un'a șesiune 60 oche; de 1/2 șesiune 30 oche; de 1/4 șesiune 15 oche și de 1/8 șesiune și dileri câte 10 oche de grâu și 4) Stôlele usuate.

Fiindu parochia această — prin ordinațiunea Venerab. Consistoriu diecesanu dto 23. Octomvru 1880 Nr. 2716. — radicata la clas'a I-a, dela recurenți se poftesce: ca se aiba testimoniu despre absolvirea aloru 8 clase gimnasiali, testimoniu de maturitate și de calificatiune pentru parochia de clas'a prima, — care testimonii adnesate la recursesele instruate în sensulu statutulu organicu și a Regulamentulu pentru parochii — adnesate comitetulu parochialu din locu — au de a-le subterne Reverendissimulu Domnu protopresbiteru Ioanu Tieranu în Lipov'a (B. Lippa) celu multu până în 7. Ianuarie v. 1883.

Recurenții au a-se prezentă în vre-o Dumineca ori serbatóre în ș. biserică din Aliosiu, spre a-si aretă desteritatea în cantari și cuventari bisericesci.

Din ședinția comitetulu parochialu ținută la 2. Decemvru 1882 v.

Vasilie Zamfroviciu, m. p.

Veniaminu Martini, m. p.

pres. comitet. paroch.

not. comitet. paroch.

În contielegere cu mine: **Ioanu Tieranu, m. p.** protopopu.

Nr. 387.

Edictu

Prin carele se provôca A m a l i ' a P o p o v i c i u nascuta Selek, soci'a invetiatoriulu Georgiu Popoviciu din Buteni, carea si-a parasitu pre legiuitulu seu barbatu cu necredinția, ca până în terminu de unu anu, si o di se se infatiosieze înainte scaunulu protopresbiteralu alu Lipovii, spre a se judeca cu numitul seu barbatu; altcum si fara de dens'a se va judecă în sensulu șș. Canóne.

Lipova 1. Noemvru 1882.

Ioanu Tieranu, m. p.
protopresbiteru.